

יו"ר ע"י מכון 'אוצרות קאמארנא' שע"י מרכז מוסדות קאמארנא • בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א • בית שמש

פנינים על סדר הפרשה
מתוך אוצר ספרי רבותינו

אבני אוצר

ולקחת אתנו לעבדים ואת חמרינו (בג, יח).

דרך הצדיקים כי בכל הדברים לוקחין דרך חכמה, כיון שאמרנו 'לקחת אתנו לעבדים ואת חמרינו' סבירי שזה הדיבור של פיהם, שיצא מפיהם, הוא לומר להם איזה ענין גזירה, והיו מתפחדים שעל ידי מכירות יוסף ישראו החומר שלהם לבחינות עבד בעת תחיות המתים, כמבואר בגלגולים, כי מי שפגם בנפשו, יהיה כלא היה אף שכולם יקימו בתחית ואף שיקומו לעתיד לבוא הם כלא היו כעריע בערבה. לזה כתיב (לקמן מד, ג) 'הבקר' של תחיות המתים והגאולה 'אור' מאיר באור אין סוף בחיות ותענוג גדול בגוף ונפש, מבשר להם 'האנשים שלחו' הם עצמם נשתלחו, 'חמריהם' באותם הגופים, באור הגדול ולא יצטרכו להיות טפלים ועבדים, כי הם נשתלחו חפשי אל גופיהם, אף שאפשר שנתגלגל מהם איזה ניצוץ הם עיקר אור של הבקר אור 'המה' וגופיהם מתענגים באור ה' חיות אור אין סוף.

זה היה פחד השבטים מן הדיבור שנזדמן בפיהם 'לקחת אותנו' נפש שלנו, 'ואת חמרינו' חומר גופיהם לא יזכו לאור אמיתי, אלא יהיו טפילים ונכנעים כעבדים כמבואר בגלגולים, ואף שיקומו לעתיד לבוא הם כלא היו כעריע בערבה. לזה כתיב (לקמן מד, ג) 'הבקר' של תחיות המתים והגאולה 'אור' מאיר באור אין סוף בחיות ותענוג גדול בגוף ונפש, מבשר להם 'האנשים שלחו' הם עצמם נשתלחו, 'חמריהם' באותם הגופים, באור הגדול ולא יצטרכו להיות טפלים ועבדים, כי הם נשתלחו חפשי אל גופיהם, אף שאפשר שנתגלגל מהם איזה ניצוץ הם עיקר אור של הבקר אור 'המה' וגופיהם מתענגים באור ה' חיות אור אין סוף.

(זוהר חי ח"ב דף שנו ע"ב)

וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו (מב, א).

צריך להבין למה לא רצו השבטים הקדושים לירד למצרים, כמו שאמר להם יעקב אבינו 'למה תתראו' וצריך טעם לדבר. ונ"ל כי יעקב אבינו היה יודע, כי לאחר חטא אדם הראשון, נפלו כמה וכמה ניצוצין קדושים בכל העולם, וירדו למצרים ג"כ, וצריכים לתקנם ולהוציאם משם, ועל ידי זה מקרבים את הגאולה כנודע ממרן האר"י הקדוש זי"ע (שער הכוונות פסח דרוש א'). אבל מכל מקום השבטי י-ה היו מתיראין לירד למצרים, שהיא היתה מקור הטומאה, ויעקב אמר להם שלא יראו רק ילכו לשם מהר ולא יכשלו שם. ואיתא בחכמינו ז"ל (מס' עוקצין פ"ג מ"ב) כי על כל מצוה ניתנין לאדם ש"י עולמות.

זה שאמר הפסוק הקדוש 'וירא יעקב כי יש שבר במצרים' שאף שבמצרים 'יש שבר' שבירה וטומאה, אעפ"כ אפשר שם לתקן הניצוצין קדישין, ויקבלו שכר ש"י עולמות. וזהו ג"כ הפירוש 'וירא יעקב לבניו למה תתראו' למה אתם חוששים מלירד למצרים, 'וירא הנה שמעתי כי יש שבר במצרים' שיכולים שם לתקן הניצוצין שנפלו שם, ועל ידי זה ליצות 'לש"י עולמות', רדו שמה' תיכף ומיד 'ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות' ועל ידי זה יהיה לנו ישועה ואתחלתא דגאולה.

(כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצללה"ה)

אוצר החיים

אוצרות הזמנים כמשנת רבוה"ק
מבוארים בשפה השווה לכל נפש

ומצות ומדות טובות ויסבול הכל ובאסתכלותא שאדם מסתכל באור הזה כמאמר התנא ובה תחוו מסוף עולם ועד סופו ועל ידי זה תמיד נפשו משתוקקת להיות דבוק באור הזה וכובש כל תאוות והנאות של עוה"ז להתענג בנעם ה' כמ"ש סוד והיית ממשש בצהרים שיהיה לך ממשות תענוג בצהרים באורו יתברך ובתורה ומצות תשבע נפשך ממשות תענוג ושבע ותתפעל הנפש הרבה כאשר ימשש העור ההולך אחר קליפות נגה ותענוגי עוה"ז נפעל בממשות תענוגים כן אתה לא תדמה שזה האור והתענוג הוא בכח אבל יהיה בפועל ממשות תענוג ופניך מאירין כאור השמש ואו לא תצליח וצלחה הירדן לא תחלק את הדרך אלא בכל דרכיך דע ה"ו תיחד קבה"ו בכל תנועה וכשתלך בדרך זה לבקש תמיד אורו יתברך ודביקותו אז והיית אך עשוק פרש"י בכל מעשיך יהיה ערעור וזהו וימררהו רבו כי על איש כזה קמין עליו במרירות עניות ודוחק בעצבות ומרה שחורה וזה יש לו בהתחלות עבודתו כשפורש עצמו מתענוגי עוה"ז להיות עוסק בתורה לשמה יומם ולילה אז הסט"א והקליפה שלו מפליץ עליו מרירות התורה ויבאו מרתה בעצבות ומרה שחורה והוא מתגבר עליהם באיתן קשתו במלולין דתורה ובעיון תוקפא

אלבישת עלוי שזה הלבוש שקיבל מלמעלה מאה ברכות שכולו טוב נותן לו כח דלא יתחלש חילא ומטעים ליה מאורו ית' בכח איתן שהוא אור קדמא אברהם לבוש כנשר על אדם ותבת ביה רוחא רוח נביאותיה על דקיים אורייתא בסתרא בלימוד סודות התורה לשמה נמתק המרירות לאור מתוק חיות גדול.

עוד כתב שם (זוה"ק בראשית מה): וכד אסתכל קב"ה ברשעים, נסתלק האור דהוה נהיר מסייפי עלמא עד סייפי, והיה האור מאיר בשוה לכל העולמות, וכשראה הקב"ה מעשה הרשעים נסתלק האור והחיות לגמרי, 'וימנע מרשעים אורים' (איוב לח טו) שלמעלה, ובאו העולמות התחתונים לקטנות והסתלקות המוחין, וגנזו לצדיקים, כי גם הצדיקים כמה פעמים בקטנות המוחין, ועל ידי יסורים ודוחק וחלישות דעת לפעמים בחשכות גדול, והם עמדי בנסיונם, ומאמינים באלהים שאין שום מציאות בלתי אלופו של עולם, ובה פתאים יבוא האדון להיכלו באור צח חיות אור א"ס ומזיה את נפשם. וזהו וגנזו לצדיקים בתורה, כשעוסקין בתורה מלהטות אש סביבותיהם, מחמת שסבלו מרירות התורה, ועל דא התורה זוכין לאור התורה"

עוד כתב שם (זוה"ק בראשית מה): וכד אסתכל קב"ה ברשעים, נסתלק האור דהוה נהיר מסייפי עלמא עד סייפי, והיה האור מאיר בשוה לכל העולמות, וכשראה הקב"ה מעשה הרשעים נסתלק האור והחיות לגמרי, 'וימנע מרשעים אורים' (איוב לח טו) שלמעלה, ובאו העולמות התחתונים לקטנות והסתלקות המוחין, וגנזו לצדיקים, כי גם הצדיקים כמה פעמים בקטנות המוחין, ועל ידי יסורים ודוחק וחלישות דעת לפעמים בחשכות גדול, והם עמדי בנסיונם, ומאמינים באלהים שאין שום מציאות בלתי אלופו של עולם, ובה פתאים יבוא האדון להיכלו באור צח חיות אור א"ס ומזיה את נפשם. וזהו וגנזו לצדיקים בתורה, כשעוסקין בתורה מלהטות אש סביבותיהם, מחמת שסבלו מרירות התורה, ועל דא התורה זוכין לאור התורה.

רביה"ק מפרש ענין 'אור הגנוז', הוא סתרי התורה שנגנז בתוך לבושי התורה, והוא בחינת 'חיה יחידה' ששם הנקודה הפנימית הגנוז בכל איש ישראל. וכדרכו מבאר שאי אפשר לגלות את האור הגנוז אלא מתוך ביטול ומרירות.

וכתב רביה"ק בהיכל הברכה (פר' בראשית) זול"ק: ופירוש הפסוק 'ומתוק האור וטוב לעינים לראות את השמש', פסוק זה מדבר מאור הגנוז לצדיקים לעתיד לבוא שגנוז בתורה. ועיין בזהר תרומה שמדבר שם האי ינוקא מסוד אור הגנוז לצדיקים וגם תורה הקדושה

מבואר בחסד לאברהם שעתידי להפשיט עצמה מלבושה. וזה פירוש הפסוק 'ומתוק האור' סוד אור זה הוא מתיקות התורה, אשרי למי שטועם מעט ממנו, ולעתיד יהיה טוב לעינים כי אדם צופה בו מסוף עולם ועד סופו. ופירוש 'לראות את השמש' פרש"י אשריהם תלמידים שראים הלכה מלובנת ומחוזרת והן הן הדברים שדברנו כי לעתיד יתפשט התורה מלבושיה על ידי אור הגנוז לצדיקים, והצדיקים יראו את אור התורה בלי לבוש. עיין היטב בספר חסד לאברהם מסוד התגלות התורה לעתיד, ויתרצו כל הספיקות הן בגולה ויתגלה האור ילמדו את התורה בדרך נסתר כמו

רשב"י זל"ה כו', יתמשכו נשמות חדשות וכל נשמות הרשעים יאבדו ויכרתו והקב"ה יגלה אור הגנוז אשר גנזו שלא יהנו ממנו הרשעים ועמדו וגנזו לעתיד כשרשעים יאבדו יגלה הקב"ה אור הגנוז וסודות ורזי וטעמי התורה הקדושה ועל זה מורי' הפסקים וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים וכיון שרשעים יאבדו אזי ימתוק האור וטוב לעינים לראות את השמש ויגלה הקב"ה אור הגנוז לצדיקים.

וכתב רביה"ק בספרו זוהר חי (על זוה"ק בראשית רמז): על ידי לבוש שיש לכל נשמה מאור קדמא משתוקקת באור חיות אלהות לדבקה בו טעמו וראו כי טוב ובאמת ניתן לכל א' מישראל ק' ברכות משם יוד הה וו הה שהוא כבר נתברר לתכלית הטוב והחלק הטוב הזה שהוא לבוש אור הטוב הוא מסייע לו שיהיה בכחו לברר חלק נשמתו ולבושו להעלותו מן הקליפות והם נתבררין על ידי תורה ומצות והחלק הזה הטוב שכבר הוא טוב גמור מטיעים לו מאורו יתברך בתורה ומצות שעל ידי זה יהיה בו כח להכניע הקליפות והתאוות רעות ומדות רעות שמי שזוכה ליטעום באמת מאור הטוב אור הגנוז בניקל לו לימשוך אחר השכל לרדוף אחר תורה

לקט ענייני עבודה
כמשנת קאמאראנא

שירותות ומשכחות לאחר הצות לילה [ב]

קבלתי מהרבה צדיקים שהשיגו מדרגות
על ידי שירות שאמרו ושררו אחר הצות.

(זו זהב סי' א סק"ג)

שער הצדיקים [ית]

העלאת הנשמות על ידי הצדיקים (ד)

אין רוח והארה של הצדיק נוחה על בני דורו אלא
לאותן שאין מקטריגין עליו

עיין בתולדות [יעקב יוסף] (פר' אחרי) שמעתי
ממורי הוא מן אלקי ריב"ש זצ"ל, כל שרוח הבריות
נוחה הימנו, כי האדם נקרא עולם קטן, זה ראש
וזה רגל, ראשי הדור 'עיני העדה' (במדבר טו, כד).
וכשראש הדור מקשר עצמו בדביקות נפלא בהארה
גדולה, ונעשה מרכבה לשכינה, ונמשך עליו שפע
ואור וחיות אלקות על כל המצות בדביקות נפלא, וכן
תורתו ותפלתו הכל באור אלקי ודביקות נפלא, אזי
ממנו מתפשט לאנשי דורו הארה ומוחין להדביקים
אליו, או על כל פנים שאינם שונאים אותו.

זהו 'כל שרוח הבריות נוחה' לשון השראה וניחא
הוא 'הימנו', בודאי מאורו יאיר לכל הבריות שהוא
מוצא, וממשיך שפע ורצון לכל העולם ממנו, כי הוא
נעשה צנור להמשיך רצון לכל בני דורו, ותנא והדר
מפרש 'כל שרוח הבריות נוחה' בודאי 'הימנו' הוא, כי
'רוח המקום' אור אלקי שופע לכל בני דורו 'הימנו',
ומאתו יצאו הדברים. והוא כלל, שאין רוח והארה של
הצדיק נוחה על בני דורו אלא לאותן שאין מקטריגין
עליו, ומעשיו נוחה ועריבה עליהם.

זהו שהקדים כל צדיק שרוח הבריות נוחה ועריבה
הימנו ודביקים בו בלב ונפש אהבה, אז יוצא רוח
המקום רוח אלקי שפע ואור ונוחה על כל הדביקים
בו, והוא ממנו ומכחו. 'וכל שאין רוח הבריות' כשאין
דעתם 'נוחה' ועריבה עליהם להתקשר בו בלב ונפש,
אז אין רוח המקום רוח אלקי יוצא 'הימנו' לחול על
מי שאין דעתם נוחה ומתקשר בהם. כך קבלתי אני
השפל משם מרן, דהכי קאמר, כל שרוח הבריות
נוחה ומתוקה הימנו על ידו, זהו כמו רוח המקום
נוחה וניחא בהארה הימנו ממנו דייקא.

(נוצר חסד פ"ג מ"ג)

אם היה מדבק עצמו לצדיק או על כל פנים
מבלי לצערו היה לו איזה תיקון

ההבל והסתרות פנים הנראה לעינינו, שגברו
בעולם הקליפות והסטרא אחרא, כל שמרשיע ביותר
מצליח, כי אין מלכות שמים נראית ונתגלה כלל,
והרשעים הולכים בחשק ובשחוק, לשחוק כל הלילה,
ובבוקר אינו מניח תפילין, ואם מניח הם עליו למשא
כאלו היה מניח אבנים על ראשו. ועל כל זה אם היה
מדבק עצמו לצדיק או על כל פנים מבלי לצערו, היה
לו איזה תיקון, אלא אדרבה עושה כל ליצנות ומצליח
בטינופת עולם הזה מאד.

(נוצר חסד פ"ה מ"י)

וכתב בדמשק אליעזר (שם) "שידע שבגופו ובנשמה שלו
כולל מעשר ספירות, הצריכים קדושה וטהרה כדמיון קדושה
שלמעלה, כמו שכתב בספר שערי ציון שאמר שם שצריך
בר ישראל להדמות ליוצר בראשית ולומר בכל יום 'ראשי
היא כנגד כתר עליון' וכו', ודודי מורי הרה"ק מו"ה צבי
מזדייטשוב בעל עטרת צבי לא אמר זאת אלא שבת בבוקר
קודם התפלה" עכ"ל.

אצל צדיקי בית זידיטשוב - קאמאראנא ז"ע

גם אצל שאר צדיקי בית זידיטשוב וקאמאראנא היתה
עבודת זו בתפילה ותחנונים ובשירות ותשבחות.

כן נהג הרה"ק מהרי"א מזידיטשוב, וכפי שכתב בספר
מנהגי זידיטשוב (עמוד ח') "שמעתי מרביה"ק מהרי"א
[מזידיטשוב] זצלה"ה ז"ע בקומו בליל שבת אחר ברכת
התורה אמר ידיד נפש, וקל מסתתר, פתח אליהו, רבון
עלמין, 'אשרי תמימי דרך' (תהלים קיט), וט"ו שיר המעלות,
כמו שאמר יעקב אבינו עליו השלום אצל לבן, גם בבוקר
קודם התפילה פעם ב' אמר זה הסדר" עכ"ל.

וכן נהגו רבוה"ק מקאמאראנא לדורותיהם, וכפי שכתב
הגה"ח רבי ישראל פרנקפורט הי"ד (שלשלת קאמאראנא
עמוד שג): "רבינו [רבי יעקב משה מקאמאראנא ז"ע] נהג
לקום כל יום בשעה שלש, הן בקיץ הן בחורף, אלא שלפעמים
הקדים או אחר ככחצי שעה, כן נהג הן בביתו והן על דרך,
כל לילה הלך לישון בשעה אחת עשרה, ואם היה קהל רב
שבאו לקבל ברכתו הלך לישון בשעה שתיים עשרה או בשעה
אחד, אבל בשעה שלש כבר ישב רבינו ז"ע ליד שלחנו
ואמר ברכת התורה מתוך כתב ידו שרשם על קלף, ובכה
בכיות רבות, כך בכה כל יום לפנות בוקר בברכת התורה
בלי הפסק, וכך בכה שעות שלימות לפני הקב"ה" עכ"ל.

ועל המשך עבודה זו כתב הרה"ח רבי אבא זיס ז"ל
(מנהגי קאמאראנא אות ט): "למהר"מ היה ספר כתוב על
קלף שכתב סופר על פיו, והיו בו כמה תפילות, קטעים
מתיקוני זוהר, מספר הזוהר, משערי ציון, 'ותתפלל חנה'
(שמואל א' ב, א), אנא כחה, ומשניות טהרות, ויהי רצון מהרה"ק רבי
(כלים פרק כד), ומשניות טהרות, ויהי רצון מהרה"ק רבי
אלימלך מליזענסק ז"ע, והיה מתפלל מתוכו לפני התפילה,
והיה דבר זה נמשך קרוב לשעתיים, וכן נהגו רבותינו מהר"ש
ומהר"ב אחריו" עכ"ל.

אצל כ"ק מרן אדמו"ר ז"ע

גם אצל כ"ק מרן אדמו"ר ז"ע זכינו לראות עבודה
נפלאה זו, לאחר עבודת תפילת ערבית היה ממהר לילך
למנוחת הלילה, וזמן לא רב לאחר הצות הלילה כבר היה
משכים לעבודת הבורא.

וכפי שסיפר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בשולחן הטהור
ביומא דהלולא קדישא של כ"ק מרן אדמו"ר ז"ע (י"ג תשרי
תשפ"ד): "אאמו"ר ז"ע היה משכים בכל יום לעבודת בוראו
בשעות הסמוכות לחצות, ופעמים שהייתי ממשיך לשקוד
על תלמודי בשעות הערב המאוחרות, וכאשר הגעתי הבייתה
כבר השכים אאמו"ר לעבודת הבורא."

עבודת ההשכמה היתה בתמידות, בין בקיץ ובין בחורף,
וגם בליל התקדש חג הפסח, לאחר גמר עריכת הסדר
היה הולך לנוח לשעה קלה, וכעבור זמן מה כבר השכים
לעבודת היום.

[כמו כן היו תקופות בהם לא נכנס בשעות הלילה
למיטתו, אלא הניח עצמו על ספסל קשה, כדי ששנתו לא
תכבד עליו ויוכל לקום בשעתו הקבועה.]

ועיקר עבודת קדשו באותן שעות היתה בסדר שירות
ותשבחות, אמירת תהלים, מעמדות, ופרקי משניות, ולאחר
שהאיר היום היה מטהר עצמו בסילודין במקוה טהרה,
עוסק בלימוד גמרא, ולאחר הכנה דרבה כזו פונה להתפלל
תפילת שחרית.

אצל רביה"ק ההיכל הברכה מקאמאראנא ז"ע

תיאור נלבב על חלק מעבודת קדשו של רביה"ק ההיכל
הברכה מוסר לנו בנו - רביה"ק הדמשק אליעזר ז"ע -
שכותב שבעת הזאת היה נראה במיוחד אין ליבו של רבינו
בוער כאש עד לב השמים כדביקות הבורא יתברך ויתעלה,
וזה לשונו (בהקדמת הספר זהר ח'):
"וכך ראיתי בעיני אצל אאמו"ר זלה"ה, שהיה לו מדרגות
תמימות אהבת הבורא ברוך הוא אין לשער, כשהיה קם
בשחרית בין בקיץ בין בחורף, אמר ברכת השחר כפי סדר
הא"י זלה"ה באריכות גדול, ובין ברכה לברכה היו שוהה
בה וכו', כי בין 'ברוך' ל'אתה' עמד וכוון כל הכוונות
והיחודים של הא"י זלה"ה, וחוף מזה היה בעצמו מחדש
יחודים ושמות קדושים בכל עת ורגע אין לשער ואין לספר,
ועד שאמר 'הנותן לשכוי בינה' האריך אפשר יותר מרבע
שעה, וכן היה בכל ברכה וברכה."

"וחוף מזה אמר בין כל ברכה וברכה פסוקי יחודים
של תנ"ך, ואין כאלקינו, ויעלינו לשבח' ויעל כן נקוה
לך, ואתה נגלית' של שמ"ע דראש השנה, וכיוצא הרבה
פסוקים של יחודים. ואחר כל הברכות אמר פסוקים על
סדר א"ב שהיו נרשם לפניו בתוך ספר תהלים שלו, והא"ב
של הפסוקים האלו הם עתה תחת ידי, והוא הפלא ופלא."

"וכן זה היה מחמת גודל תשוקת אהבת הבורא ברוך
הוא, בתמימות לבבו הטהור והזך, ועבור זה זכה לכל השגות
הגדולות, ולכל היחודים ושמות הקדושים שהיה מכוין בכל
עת ורגע" עכ"ל.

אצל רביה"ק הדמשק אליעזר מקאמאראנא ז"ע

עבודת שירות ותשבחות נמשכה גם אצל רביה"ק הדמשק
אליעזר, וכפי שכתב בספרו (דמשק אליעזר ח"ה דף פה): "וכן
אני השפל ובניי ישח' אומרים בכל בוקר ובוקר אחר ברכת
התורה ואלו הם, ידיד נפש, רבון עולמים אורן וכו' והנאצלים
וכו' המובא בס' שערי ציון, פתח אליהו רבון עלמין המובא
בתקוני זהר (תיקון א דף יז), אל מסתתר וכו', ה' מלך ה'
מלך ה' ימלך לעולם ועד, אין כאלקינו וכו', אתה הוא אלקינו
בשמים ובארץ, האדרת והאמונה לחי עולמים וכו', שומר
ישראל שמור שארית ישראל וכו', אנא בכח גדולת ימינך
תתיר צרוּרה וכו', שיר המעלות אשרי כל ירא ה' וגו', על
ישראל אמונתו על ישראל וכו', ברוך הוא אלקינו שבראנו
לכבודו וכו' המובא אצל ובא לציון גואל, כי לדי המלוכה ומושל
בגוים וכו' עד ושמו אחד, אלקינו ואלקי אבותינו מלך רחמים
רחם עלינו טוב ומטיב הדרש לנו וכו' המובא בס' שערי ציון,
הללויה אודה ה' בכל לבב, תהלה לדוד עד לעולם ועד ולא
יותר, ב' פסוקים אתה הראת לדעת וגו', ואתם הדביקים בה'
וגו', ויאתיו כל לעבדך וכו', עלינו לשבח וכו', על כן נקוה
לך וכו' עד ושמו אחד, ואח"כ איזה סימנים בתהלים, ואח"כ
לימוד בתורה בנגלה ובנסתר כל אחד לפי כחו בחזקת עכ"ל.

ובמקום אחר הביא סדר הנ"ל, ובתחילתו כתב (דמ"א

ח"א ע): "כשקם בר ישראל בעל נפש ממיטתו אל ילך תיכף
ומיד להתפלל תפילת שחרית, אלא דייקא צריך ללמוד
בתחילה כל מה שיכול ללמוד כל אחד כפי השגתו ומדרגתו,
והוא כדי שיתקדש גם כן פיו ולשונו קודם התפילה, והוא
הסדר ששמעתי וראיתי מצדיקים קדושי העליונים שהיו
מתנהגים קודם התפלה" עכ"ל.

לפנינו גם נמצא סידור כתי"י [לשבת] שנכתב בכתב
אשורית על קלף, ובו התפלל רביה"ק הדמשק אליעזר ז"ע,
ואחר סדר ברכות השחר מופיעים בו שירות ותשבחות כסדר
דלהלן: תפילה מספר שערי ציון 'רבונו של עולם הריני
מכוין לעשות כל גופי מרכבה לשכינה' וכו', פתח אליהו,
ידיד נפש, קל מסתתר, והללויה-א אודה ה'.

[בענין התפילה 'רבונו של עולם הריני מכוין לעשות
כל גופי מרכבה לשכינה' ראה מה שכתב בזוה"ק (נשא דף
קכ ע"א) 'לאתקשרא כנוונא דלעילא ולאשתכחא שלים',

אות א

המוציא את הניצוץ האלוקי מתוך ההסתר כאילו מוציא מבית השביה

א. ויהי מקץ שנתיים ימים וגו'. ובמדרש (בראשית רבה פ"ט, א') על הפסוק 'קץ שם לחושך' וגו' (איוב כ"ח, ג') שכל זמן שיצר הרע בעולם אופל וצלמות בעולם נעקר יצר הרע מן העולם אין אופל וצלמות בעולם, דבר אחר קץ שם לחושך, זמן נתן ליוסף כמה שנים יעשה באפילה בבית האסורים, כיון שהגיע הקץ חלם פרעה חלום וכו', הנה מבואר בכוונת האר"י זלה"ה ענין בירורי ניצוצות הקדושות שנפלו בעת השבירה, וצריך האדם להעלותן ולבררן מדומם לצומח חי מדבר, לברר הניצוץ הקדוש שבתוך הקליפה וכו', וזה תכלית עבודת איש ישראל בתורה ומצוות וכוונת אכילה, כמבואר כל אחד במקומו:

ונודע כי כל ניצוץ שבתוך דומם וצומח וכו' יש בו קומה שלימה מן רמ"ח איברים ושם"ה גידים רוחניים וכשהוא בתוך הדומם והצומח וכו' הוא בבית האסורין שאינו יכול לפשוט ידיו ורגליו, כי אם ראשו על כרעיו ועל קרבו, שזהו בחינת עיבור, תלת כלילן בתלת, כמובא בכתבי האר"י ז"ל. ומי שיוכל טוב מחשבתו וכוונתו להעלות הניצוץ הקדוש מצומח לחי מדבר, הוא מוציא לחירות, ואין לך פדיון שבויים גדול מזה, וכמו ששמעתי ממורי וכו', ובפרט אם בן המלך בבית האסורין, ובא אדם אחד בהשתדלותו, והוציא מבית האסורין מעבדות לחירות ששכרו כפול ומכופל, אמנם כל זה הוא בדין ומשפט עליון אשר קץ שם לחושך, עד מתי יהיה בבית האסורין, ואימתי יזכה לצאת חפשי, ועל ידי מי יהיה היציאה לחירות וכו': (בן פורת יוסף דף ע"ד ע"ב)

כמו כן יש אדם שנמצא בבית השביה, כי לאחר פטירת האדם הוא תפוס באותן מחשבות שהיה דבוק בהם בחיים חיותו, אם ברוחני ואם בגשמי. ויש נשמות שנתקעות במחשבה אחת וקשה להם לירד בגלגול ולצאת ממצבם ולהכנס לגוף אחר והם נמצאים בבית האסורים.

אות ב

יש דרגה שבה עוזבים את האמצעי ואת ההשתדלות וסומכים רק על ה'

ב. במדרש (בראשית רבה פט, ג') על הפסוק 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו' (תהלים מ', ה') זה יוסף ולא פנה אל רהבים, ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי ניתוסף לו שתי שנים וכו', אמר אדוני אבי זקני זלה"ה על פסוק (ירמיה י"ז, ז') 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', וזה תוכן דבריו, כי יש שלושה חלקים 'בוטח' 'מבטחי' 'מובטח', 'בוטח' היינו אותו אדם שהוא בוטח, 'מבטחי' היינו אותו שהוא מבטחי, 'מובטח' היינו אותו עילה שעל ידה הוא בטוח לבוא לאותו הדבר.

והוא דרך משל, ה' יתברך הוא ה'מבטחי' לאדם

שיתן לו כל צרכו ודי מחסורו כשילך בדרכיו, והאדם הוא ה'בוטח' בזה, ו'מובטח' היינו האמצעי, שאף שהוא בוטח שה' יתברך יזמין לו בודאי פרנסתו, מכל מקום צריך עילה לזה, שיהיה הסיבה מאת ה' יתברך, שעל ידה יתפרנס, או שהוא משא ומתן או שאר דבר, ואדם כזה שאחוז באמצעי שהוא ה'מובטח' שלו שעל ידו הוא ממשיך השפע מה'מבטחי', עדיין לא הגיע לאמונה העיקרית, כי העיקר להאמין בה' שהוא לבדו הוא ואין בלתו, ושאינו צריך לשום עילה וסיבה, שעל ידה ימשוך לו פרנסתו, כי הוא יתברך שמו עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, ואפילו כשלא יעשה שום עילה ומשא ומתן ושום הכנה לפרנסתו, ה' יתברך יכול להזמין לו פרנסתו בחסדו הגדול.

וזהו 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', היינו ה'מובטח' שלו יהיה גם כן ה' יתברך, שרק הוא לבדו הוא, ואין שום דבר שיהיה עילה וסיבה לפרנסתו, או לשאר דבר שעל ידה יגמור הדבר שהוא מבטחי לו, שאינו צריך לשום דבר ושום הכנה שתהיה עילה וסיבה, והכל הוא רק הבורא יתברך שמו, ואפילו כשיש לו הדבר על ידי עילה, יאמין באמונה שלימה, שהוא ממש ה' יתברך, שרצה לפרנס אותו בדרך זה, אבל לא שיהיה מוכרח הדבר על ידי סיבה והכנה, רק לבטוח בה', וזהו מדריגה גדולה: (דגל מחנה אפרים פרשת בשלח, אור המאיר פרשת בהעלותך)

ה'דגל' כותב שזהו מדריגה גדולה, אך כל אחד צריך להשתדל להתקרב לדרגה זו, כל אחד ככל יכלתו, קצת יותר ממה שהוא עומד עכשיו לפום דרגה דייליה.

אות ג

האמונה במחשבה אינה מספיק וצריך להורידה לידי מעשה

ג. הבעל שם טוב זצוק"ל אמר שבגודל בטחונו השלם היה יכול להאכיל ולזון לכל העולם, רק שאין לו קפילא (היינו טבח, כל"א קעקערש, היינו מי שיבשל] בזה, כלומר, אין לו מי שיכניס הדברים למעשה, כי צריך כלים לכל שפע. ופירש אדוני אבי זקני ז"ל (מהר"י מקאזמיר) את דבריו הקדושים כי מצינו באלישע הנביא (מלכים ב', מ"ב - מ"ג) שאמר לגחזי 'תן לעם ויאכלו', ושאל 'מה אתן זה לפני מאה איש', וקשה וכי אלישע לא ידע כמה תלמידים יש לו, אלא שודאי ידע אלישע שיהיה די, אך גחזי בשאלותיו ותמיהתו, בהעדר בטחונו קלקל המכוון עד שהוצרך אלישע לחזור ולומר הנבואה פעם שנית 'כה אמר ה' אכול והותר' וגו': (דברי ישראל בסופו)

ובספר רב ייבי (תהלים י"ד) כתב וזה לשונו: ה' יתברך זן ומפרנס ומכלכל מקרני ראמים עד ביצי כנים, ואין צריך שום אדם לסייע לה' יתברך, להמציא מקום שמאותו מקום יפרנס אותו ה' יתברך, כי אדרבה מקלקל בזה פרנסתו, שמראה שאין לו בטחון על ה' יתברך, שיכול ליתן לו פרנסה בלי שום המצאה, לכך ממציא לעצמו פרנסה, והאמת פרנסה הוא בזכות הבטחון, כל שיש לו בטחון יותר יש לו פרנסה יותר, כמו שכתוב

(תהלים קמ"ז, י"א) רוצה ה' את יראיו את המייחלים לחסדו, כמו שראינו בדור המדבר שנתן להם ה' יתברך פרנסה בלי שום המצאה וכו'.

אות ד

שתי בחינות בבטחון, עם מעשה וכלי מעשה

ד. בנמרא (ראש השנה כ"ז ב) לא הוי ידעי רבנן מאי 'השלך על ה' יהבך' וגו' (תהלים נ"ה, כ"ג) עד ששמעו רועה אחד אומר שקול יהבך היינו משאך ושדי אנמלאי, שמעתי בשם הבעש"ט כי יש שתי בחינות בטחון של אדם, א' היינו שיעשה איזה עובדא כטעם 'בטח בה' ועשה טוב' (שם ל"ז, ג'), שהוא בטחון יחד עם עשיה, כמבואר בזוה"ק (ח"ג ק"ב) מהו 'ועשה טוב' אלא הכי תנינן בעובדא דלתתא יתער עובדא דלעילא, אמנם כביכול בגלות ישראל אי אפשר לתקן כראוי 'ועשה טוב' בעובדא, היינו שהפעולות שלנו אינם יכולות להיות מושלמות כדבעי.

ויש עוד בטחון ברזא דרצון עליון דייקא 'השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך' וכמבואר בזוהר (ח"ב פ"ג א) אמר ר' שמעון תנינן 'אז תתענג על ה' (ישעיה נ"ה, י"ו) אתר דאיהו לעילא וכו' עד ועתיק יומין מטא, נמצא למד סוד 'השלך על ה' יהבך', ולפי דרגה זו אין צריך לעשות שום פעולה, אלא להתבטל לרצון העליון העושה הכל.

אמנם רבנן לא הוי ידעי אם מותר לאדם בטחון הזה, עד שרבה בר בר חנה אוזיל בהדי טייעא ואמר לו שקול יהבך ושדי אנמלאי, רצה לומר שרבה בר בר חנה המתין עד שיאמר לו הטייעא בעצמו, וראה בכך כרוז מן השמים שיצא אליו, כמובא מהבעש"ט שהשומע דיבור מפי גוי או ילד שאין להם בחירה יש בזה יותר רמז מן השמים לאדם השומע [כדאיתא בצוואת הריב"ש (י"ד ע"ב): וכן אם שומע אחד מדבר בעת שהוא מתפלל, יאמר למה הביאו ה' הלום לדבר בתוך תפלותי, הלא כל זה בהשגחה פרטיית כו', ובפרט אם האיש המדבר הוא גוי או קטן, נמצא כביכול השכינה באדם זה], משמע שמותר להיות הבטחון כל כך, עד כאן שמעתי בשם הבעל שם טוב ז"ע: (ליקוטי מהר"א על הילקוט מלאכי א')

והכלל בזה הוא, שכל אדם צריך לידע היכן דרגתו, ואם מרגיש שלבו בטוח גם בלי מעשה יוכל לבטוח בהקב"ה ברצון בלי מעשה, ואם לבו נוקפו כשאינו עושה מעשה, הרי זה סימן שאין זו דרגתו וצריך להוסיף השתדלות במעשה. וכל אחד לפי רוב בטחונו כך מושך שפע מלעילא, וככל שמאמין יותר בהשגחה פרטית כך הוא מושגח יותר בפרטות.

ועל כך נאמר (ברכות לה, ב): הרבה עשו כרבי ישמעאל - ועלתה בידן, כרבי שמעון בן יוחי - ולא עלתה בידן [וכמבואר לקמן באות הבאה].

ומצינו תנאים ואמוראים שהתעסקו לפרנסתם במסחר, וכן כמה וכמה צדיקי הדורות, ומאיך היו צדיקים שבטחו בה' לבדו, והכל תלוי בנקודת הלב.

רביה"ק מהרצ"ה מזיטשוב זי"ע

(פרק ג)

באהלי צדיקים

כאמור היה רבינו הקדוש מחזר על פתחי צדיקים רבים מגדולי הדור ללמוד מהם מידות והנהגות טובות וכן נסע פעם גם אל הרבי ר' ברוך'ל ממעזיבוז ליצוק מים על ידו ונתקשר אליו ביראת הרוממות על ידי מאורע מופלא. ומעשה שהיה כך היה:

הרבי ר' ברוך'ל, שצדיקי אמת אמרו עליו שנשמתו היא נצוץ מנשמת שלמה המלך עליו השלום, נוהג היה להסתגר בכל ערב שבת בחדר ההתבודדות שלו ולומר שיר השירים בניגון ערב ובהתלהבות עצומה.

רבינו זצ"ל, שהשתוקק מאד לראות את הרבי ר' ברוך'ל בדביקותו בשעת אמירת שיר השירים, נחבא יחד עם חסיד אחד בתוך הארון בחדרו של הרבי ר' ברוך'ל, להקשיב באימה ובפחד לקול הניגון הערב והנלהב. דומה היה לו, שאש מתלהטת סביב. ואילו חברו החסיד, שנתרגש עד כדי כך שהיה קרוב להתעלפות, נאנס היה לצאת מן הארון, מקום מחבואם. מעשה זה נחרת היטב בלבו של רבינו והיה מספר עליו כל ימיו מפעם לפעם מתוך התרגשות עצומה.

אך לאחר שעלה בעבודת הבורא במעלות קדושות וטהורות ונתפרסם כגדול בישראל, היה רגיל בפיו לומר: בכל פעם שיש לי חולשת הדעת בעבודת הבורא ויורדים עלי מוחין דקטנות, כיוון שאני נזכר באמירת 'שיר השירים' של הרבי ר' ברוך'ל, מתלקחת נפשי בקרבי ותבער בי אש ה'. אף לרבו 'החווה' מלובלין סיפר רבינו מעשה זה בחזירתו ממעזיבוז והציע לו לנסוע יחד עמו אל הרבי ר' ברוך'ל. 'החווה' נענה לו בבקשתו והיתה זו זכותו של רבינו ששני המאורות הגדולים נזדמנו יחד. פגישתם של שני צדיקי הדור הכתה גלים ורשמים עזים במקלות החסידים וסיפורי מעשיות רבים נתפשטו אודותיה.

רבינו זצ"ל חזר לימים וביקש אצל רבו 'החווה' הורמנא לנסוע שוב למעזיבוז, אולם הפעם לא הניח לו רבו לנסוע לשם. כשנודע הדבר לרבי ר' ברוך'ל אמר: "איני חס על כבודי, אבל מצטער אני על תלמיד טוב רבי צבי הירש שאבד לי".

'החווה' מלובלין היה רוחש חיבה והוקרה יתירה לתלמידו רבינו זצ"ל. פעם אחת התארח רבינו אצל רבו מלובלין בימים האחרונים של חג הסוכות. אותה שנה חל חג שמחת תורה בערב שבת. רבינו היה עייף

מאד מן הריקודים בשמיני עצרת ובשמחת תורה, ושכב אחרי הצהריים לנוח קצת לפני כניסת השבת, אלא שתחילה התפלל מנחה, שמא יפליג בשנתו עד לאחר תפילת המנחה. אחר נרדם ושקע בתנומה עמוקה והפליג בשנתו עד זמן קבלת שבת. כיוון שראה 'החווה' שרבינו לא בא לקבלת שבת, שלח שני אנשים לאכסניה שלו לקרוא לו. מצאוהו ישן. חזרו שני השליחים אל 'החווה' לשאלו אם להעירו משנתו. אמר להם 'החווה': "יש לו שינה טובה. תנו לו לישון". בשעת סעודת ליל השבת שאלו השליחים אם ראוי להם ללכת שוב אל רבינו ולהעירו משנתו. שוב ענה להם 'החווה': "שינתו טובה, תנו לו לישון". בשעת הסעודה הניח 'החווה' שריים לרבינו מכל מאכל שעלה על השולחן. כיוון שראה זאת חסיד פלוני, הלך על דעת עצמו אל האכסניה והעיד את רבינו משנתו. אולם 'החווה' הקפיד על החסיד ואמר לו: "חוטא אחד אבד טובה הרבה". ר' הירש'לי בשנתו מטפס ועולה לעולמות העליונים. הפעם הוא עלה מעולם לעולם וכבר עמדו רגליו על כף היכל המשיח וידו נאחזה בכף המנעול לפתוח את הדלת ולהיכנס פנימה, בא זה להקיצו ור' הירש'לי נטרד מן ההיכל".

בהתאסף ראשי עם

לאחר פטירת 'החווה' קראו גדולי תלמידיו לכינוס כדי להגביר את האחדות ביניהם ולחזק איש את רעהו, שלא תפרד החבילה חלילה, למען יוכלו להמשיך בכוחות משותפים את ההליכה בדרך שנשללה לפניהם על ידי רבם הקדוש.

כיוון שרבינו אלכסנדר סענדר מקאמארנא זצ"ל, אחי רבינו, אחד מראשי החבורה מלובלין היה אז מרותק לערש דוי בביתו בשל רגלו החולה, הוסכם לזמן את הכינוס בקאמארנא בביתו של רבינו אלכסנדר סענדר זצ"ל.

באותו כינוס עמד הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ ונשא קינה מרה על ירדת הדור ועל החסידים שנשארו לאחר פטירת רבם הגדול כצאן בלי רועה.

"מי יורה לנו את הדרך ומי ילך לפנינו, באין עוד רבינו הקדוש זצ"ל שוכן בינינו?" - סח רבי נפתלי בנהמת רוחו. אף הפטיר בקינתו: "אוי לנו כי נגזרנו, יתומים אנו יתומים".

דממה מעיקה קמה מסביב, איש מבני החבורה לא מצא מענה לשון. אולם לא יצאו רגעים מרובים ורבינו מהרצ"ה קם על רגליו ואמר בקול בוטח ושקט: "רבותי, לא יתומים אתם. וכי מה חסר לנו מן המעלות הטובות שמנו חכמים בצדיקי הדור?" אותה שעה עמד רבינו ומנה לפניהם כמה מעלות טובות שיש בו וכמה מרובות המדריגות שהשיג. ובפנותו אל רבי נפתלי מראפשיץ הפטיר:

"וגם סבו של מר, השל"ה הקדוש, הנהו אורח רגיל אצלנו".

אחר כך עמד רבינו להתפלל מנחה כשליח ציבור. לימים נזדמנו רבי נפתלי מראפשיץ ובעל האוהב ישראל' מאפטא זצ"ל לפונדק אחד. סח הרה"ק מראפשיץ להרה"ק להרה"ק מאפטא את דברי רבינו בכינוס ההוא והשבחים שקשר לעצמו, בספרו את מעלותיו הטובות ומדריגותיו הגדולות, והוסיף:

"אולם מעיד אני על רבי הירש'לי, שבשעה שסיפר בשבח עצמו, במעלותיו ובמדריגותיו, היה שרוי בשפלות רוח שאין לשער ומימי הרבי ר' אלימלך מליזענסק לא שמעתי תפילת שמונה עשרה כזו".

אמר לו הרבי מאפטא:

"אמת היא שרבי הירש'לי הוא יהודי כשר וקדוש וענותן מאין כמוהו".

בכדי לתת מושג כלשהו מתפילת מנחה של רבינו כדאי להעתיק מה שכותב רביה"ק ה'היכל הברכה' מקאמארנא בספרו 'זוהר חי' (פר' פקודי דף רס"ה ע"ב), כשהוא מבאר את מאמר הזוהר "ר' אבא אתלהיטו אנפוי כנורא":

"ואני זכיתי לראות את פני מורי דודי במנחה ר"ה, שהיה פניו מבהיק ומאיר כעין קשת של מעלה, עד שנפלתי לאחורי מאימה ופחד, והבין זה מורי והחזיר פניו לכותל ולא ראיתי עוד".

ובספרו נתיב מצותיך (נתיב אמונה שביל א' אות ח'), כשהוא מדבר מאנפוי דצדיקיא שממש אור השכינה מאיר עליהם, הוא כותב:

"כמו שעניי ראו ולא זר את פני מורי דודי רבינו צבי, שפניו היו מלהטות כאור השמש בצהריים ודרה מכהה גלגל המה. זאת זכיתי לראות פ"א".

"היה דבוק באמונת אלקי עולם, בדביקה וחשוקה ורצון, ובהכנעה גדולה, ומחמת גודל האור השופע עליו לא ירגיש בחרפות ובזיונות".

(היכל הברכה שמות דף קצט ע"א)

ניצוצי אש

מאוצר תורתם של רבותינו הקדושים